
Assessing the Quality of Urban Life with Vikor Modeling (Case Study: Izeh City)¹

Ehsan Keyshams Ardouti¹, Elias Mavedat^{2*}

1. MSc of Science in Urban Planning, Jundi Shapur University of Technology, Dezful

2. Associate Professor, Department of Urban Planning, Faculty of Architecture and Urban Planning, Jundishapur Dezful University of Technology, Dezful, Iran

Received Date: 27 December 2025 **Accepted Date:** 19 April 2026

Abstract

Background and Objective: The rapid growth of urbanization, large-scale migration, and the transformation of socio-economic structures in recent decades have turned urban quality of life into one of the critical concerns of urban planning. In this context, the city of Izeh faces multiple challenges across economic, social, cultural-service, and physical-environmental dimensions.

Methodology: This study aims to evaluate and rank the indicators of urban quality of life in Izeh using the multi-criteria decision-making VIKOR model. The research is applied in purpose and descriptive-analytical in method. The statistical population included 382 residents of Izeh, selected through simple random sampling. Data were collected via a researcher-made questionnaire and documentary sources. After normalization, indices of utility (S), regret (R), and the VIKOR index (Q) were calculated for each dimension.

Results and Findings: Findings revealed that the physical-environmental dimension ranked first ($Q=0.04691$), reflecting relative satisfaction with infrastructure, green spaces, and housing. The economic dimension ranked second ($Q=0.22093$), but showed the necessity for improvements in job opportunities and income equality. The social ($Q=0.63780$) and cultural-service ($Q=1.00000$) dimensions were ranked third and fourth, respectively, highlighting weaknesses in social participation, public services, and cultural facilities. These results indicate that while residents are relatively satisfied with the physical-environmental aspects, significant challenges persist in economic, social, and cultural-service dimensions. The study concludes that although the physical-environmental dimension demonstrates relative strength, substantial deficiencies exist in other dimensions. These findings provide a scientific basis for developing urban policies and planning strategies aimed at enhancing the quality of life in Izeh and other similar cities.

Keywords: Multi-criteria decision making, Izeh city, quality of life, VIKOR model.

¹ “This article is derived from the Master’s Dissertation entitled ‘Assessing the Quality of Urban Life with Vikor Modeling, a Case Study of Izeh City’, conducted by the first author under the supervision of the second author at University Jundi Shapur of University Technology, Dezful, Iran.”

* **Corresponding Author Email:** mavedate@jsu.ac.ir

Cite this article: Keyshams Ardouti, E and Mavedat, E . (2026). Assessing the Quality of Urban Life with Vikor Modeling (Case Study: Izeh City). *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 7(3), 248-265.

ارزیابی وضعیت کیفیت زندگی شهری با مدل سازی ویکور (مطالعه موردی: شهر ایذه)^۱

احسان کی شمس اردوتی^۱، الیاس مودت^{۲*}

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی جندی شاپور دزفول، دزفول، ایران
۲. دانشیار، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی جندی شاپور دزفول، دزفول، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۱/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۰۶

چکیده

زمینه و هدف: رشد سریع شهرنشینی، مهاجرت‌های گسترده و تغییر ساختارهای اجتماعی و اقتصادی در دهه‌های اخیر، کیفیت زندگی شهری را به یکی از مسائل اساسی در حوزه برنامه‌ریزی شهری تبدیل کرده است. در این میان، شهر ایذه نیز با چالش‌های متعددی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی-خدماتی و کالبدی-محیطی مواجه است. هدف پژوهش حاضر ارزیابی و رتبه‌بندی شاخص‌های کیفیت زندگی شهری در شهر ایذه با استفاده از مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره VIKOR است.

روش‌شناسی: این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری شامل ۳۸۲ نفر از ساکنان شهر ایذه است که با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. داده‌ها از طریق پرسشنامه محقق‌ساخته و منابع اسنادی گردآوری شد و پس از نرمال‌سازی، شاخص‌های سودمندی (S) و تأسّف (R) و شاخص ویکور (Q) محاسبه گردید.

نتایج و یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد بعد کالبدی-محیطی با مقدار ($Q=0/04691$) در رتبه نخست قرار دارد و بیانگر رضایت نسبی از زیرساخت‌ها، فضای سبز و مسکن است. بعد اقتصادی با ($Q=0/22093$) در رتبه دوم قرار گرفت، اما نیازمند بهبود در فرصت‌های شغلی و کاهش نابرابری درآمدی است. ابعاد اجتماعی ($Q=0/63780$) و فرهنگی-خدماتی ($Q=1/00000$) به ترتیب در رتبه‌های سوم و چهارم قرار دارند که حاکی از ضعف در مشارکت اجتماعی، خدمات عمومی و امکانات فرهنگی است. نتایج بیانگر رضایت نسبی شهروندان از وضعیت کالبدی-محیطی و در مقابل وجود مشکلات اساسی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی-خدماتی است. این یافته‌ها می‌تواند مبنای علمی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در جهت ارتقای کیفیت زندگی شهری در ایذه و شهرهای مشابه قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: تصمیم‌گیری چند معیاره، شهر ایذه، کیفیت زندگی، مدل VIKOR.

^۱ این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «ارزیابی وضعیت کیفیت زندگی شهری با مدل سازی ویکور نمونه موردی شهر ایذه» است که توسط نویسنده اول، تحت راهنمایی نویسنده دوم در دانشگاه صنعتی جندی شاپور دزفول، دزفول، ایران به انجام رسیده است.

* نویسنده مسئول: m.mavedate@jsu.ac.ir

ارجاع به این مقاله: کی شمس اردوتی، احسان و مودت، الیاس. (۱۴۰۵). ارزیابی وضعیت کیفیت زندگی شهری با مدل سازی ویکور (مطالعه موردی: شهر ایذه). فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای، (۳)۷، ۲۴۸-۲۶۵.

مقدمه و بیان مسأله

طی دهه های اخیر، شتاب شهرنشینی، مهاجرت های گسترده، رشد جمعیت، و تحولات در الگو های زندگی، ساختار اجتماعی-کالبدی شهرها را دستخوش تغییرات عمیقی کرده و به کاهش کارکرد های محله ای و تضعیف انسجام اجتماعی منجر شده است (Garau and Maria Pavan, 2018: 2).

شهرنشینی به عنوان یکی از شاخص های کلیدی توسعه اجتماعی-اقتصادی و رفاه شناخته می شود، اما گسترش کنترل نشده آن، به ویژه در نتیجه تراکم بالای جمعیت، سرانه دسترسی به خدمات و زیرساخت های اجتماعی، اقتصادی، و زیست محیطی را کاهش داده و کیفیت زندگی شهری را در ابعاد مختلف تحت تأثیر قرار داده است (Wann-ming, 2019: 275). به منظور حل مشکلات بشر شهر نشین و ارتقاء ابعاد کیفیت زندگی او مفهومی تحت عنوان کیفیت زندگی مطرح و مورد تحقیق قرار گرفته است (Rahdar, 2024). علیرغم آن که مطالعات و تحقیقات بسیاری در ارتباط با کیفیت زندگی صورت گرفته است؛ اما چالش ها و محدودیت های موجود در تحقیقات کیفیت زندگی کماکان باقی است (Saberifar, 2024).

بی توجهی به ابعاد چند گانه کیفیت زندگی، از جمله جنبه های اجتماعی، روانی، و کالبدی، چرخه ای از نابرابری های ساختاری را ایجاد کرده که به افت سلامت فردی و اجتماعی، افزایش فقر شهری، و حاشیه نشینی منجر شده است (Wey, 2018: 276). این چالش ها در شهرهای کشورهای در حال توسعه، که رشد شهری اغلب به صورت خود انگیخته و بدون برنامه ریزی رخ داده، بارزتر است و توسعه ناپایدار را به عنوان پیش زمینه ای برای آسیب های اجتماعی-اقتصادی بعدی تقویت می کند. مهاجرت گسترده از مناطق روستایی به شهرها، به ویژه کلان شهرها، این روند را تشدید کرده و پیامدهایی مانند نابرابری در دسترسی به خدمات، کاهش عدالت شهری، و باز تولید آسیب های اجتماعی را به دنبال داشته است (Malekmohammadi et al, 2024).

عدالت شهری، به عنوان پیش نیاز توسعه پایدار، مستلزم رفع نابرابری های اجتماعی و کالبدی از طریق رویکرد های مشارکت محور در مدیریت شهری است و فقدان آن، پیامدهای منفی را تشدید می کند (Cabrera-Barona and Merschdorf, 2018: 3).

کیفیت زندگی، به عنوان مفهومی چند بعدی شامل ابعاد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، و روانی، معیاری برای سنجش رضایت و بهزیستی شهروندان است (Ma et al, 2019). این مفهوم از اواخر جنگ جهانی دوم مورد توجه قرار گرفت و با شتاب شهرنشینی و جهانی شدن، به یکی از محورهای اصلی برنامه ریزی شهری تبدیل شد (Behboudi Moghaddam et al, 2021).

پژوهشگران کیفیت زندگی را به عنوان زیست پذیری، جذابیت، رفاه عمومی، یا رضایتمندی تعریف کرده اند و آن را از منظرهای عینی و ذهنی بررسی می کنند (Von Wirth et al, 2014: 190; Dehimi, 2021: 355; Wesch et al, 2024: 1). کیفیت زندگی به عنوان عاملی کلیدی در رقابت پذیری شهرها، نقش مهمی در جذب و حفظ جمعیت و سرمایه ایفا می کند (Biagi et al, 2018: 1).

در ایران، شهرهای متوسط مانند ایزده به دلیل کمبود سرمایه گذاری، ناکارآمدی مدیریت شهری، قبيله گرایی، عدم مشارکت شهروندان، و مهاجرت های ناشی از پروژه های زیر ساختی مانند سد های کارون ۳ و ۴، با چالش های جدی در کیفیت زندگی مواجه اند. شهر ایزده، از زمان تأسیس شهرداری در سال ۱۳۳۷، با مشکلاتی نظیر ناکارآمدی نیروی انسانی، فقدان برنامه ریزی جامع، کمبود داده های آماری، عدم اجرای طرح های پهنه بندی، و نبود سرمایه گذاری های عمرانی و اقتصادی دست و پنجه نرم می کند. عواملی مانند سودجویی برخی مسئولان، فقدان حس تعلق شهروندان، هماهنگی ناکافی بین نهادهای شهری، و ساختار روستا-شهری در بسیاری از مناطق، این چالش ها را تشدید کرده اند. از این رو هدف پژوهش حاضر شناخت وضعیت کیفیت زندگی در شهر ایزده و ارزیابی وضعیت

شاخصهای کیفیت زندگی در شهر ایذه می باشد. در راستای مطالب مطرح شده سوالات اصلی پژوهش بدین صورت تدوین می شود: شاخص های موثر در کیفیت زندگی در شهر ایذه چیست؟ کدام یک از ناحیه های شهر ایذه از نظر شاخصهای کیفیت زندگی وضعیت بهتری دارند؟ و با این فرض که به نظر می رسد در شهر ایذه هر چه به قسمت مرکزی شهر نزدیک می شویم کیفیت زندگی بالاتر می رود و بین کیفیت زندگی در شهر ایذه و خدمات رسانی دستگاههای متولی رابطه معنا داری وجود دارد. در نهایت راهکارهای پیشنهادی برای ارتقاء وضع موجود و رسیدن به وضع مطلوب را ارائه دهد.

مبانی نظری پژوهش

کیفیت زندگی به عنوان یکی از مفاهیم بنیادین در مطالعات شهری و میان رشته‌ای، در دهه های اخیر جایگاه ویژه ای در پژوهش های علمی یافته است. این مفهوم به دلیل ماهیت چند بعدی و وابستگی به زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و محیطی، دارای تعاریف متنوعی بوده و از منظر رشته‌های مختلف مورد تحلیل قرار گرفته است. در حوزه مطالعات شهری، کیفیت زندگی به ویژه در قالب «کیفیت زندگی شهری» و مفاهیم هم راستایی همچون زیست پذیری، به یکی از اهداف اصلی برنامه ریزی شهری و توسعه پایدار تبدیل شده است. از این رو، تبیین چارچوب های نظری مرتبط با کیفیت زندگی، مستلزم بررسی ابعاد مفهومی، رویکردهای نظری و دیدگاه های میان رشته‌ای است که در ادامه به صورت منظم ارائه می شود.

کیفیت زندگی، به عنوان مفهومی چند بعدی، ابعاد مختلفی از جمله سلامت جسمی، سلامت روانی، شرایط اقتصادی، باورهای شخصی، و تعاملات اجتماعی-محیطی را در بر می گیرد (Maroufkhani, 2018). و به دلیل ماهیت ذهنی و وابستگی به زمینه های فرهنگی و اجتماعی، فاقد تعریف واحدی است با این حال، شاخص های مشترکی نظیر سلامت جسمی و روانی، تعاملات اجتماعی، ثبات اقتصادی، کیفیت محیط زیست، و آزادی فردی به عنوان عوامل کلیدی کیفیت زندگی شناخته می شوند (Metwally and samir, 2024: 2).

این مفهوم با ایده زندگی خوب پیوند عمیقی دارد و به عنوان درجه ای تعریف می شود که زندگی فرد به استاندارد های زندگی خوب دست می یابد (Murgas and Drapela, 2019: 4). کیفیت زندگی شهری، به عنوان زیر مجموعه ای از این مفهوم، بر تعامل پویا بین محیط ساخته شده و زندگی فردی تمرکز دارد (Petrovic and Murgas, 2021: 5). و شرایط زندگی در مناطق شهری را در چارچوب پایداری و دسترسی عادلانه به خدمات توصیف می کند (Ghahremanpour, 2021).

دین و همکاران (۲۰۱۳) کیفیت زندگی شهری را در قالب برنامه ریزی شهری تعریف کرده اند که هدف آن تحقق توسعه پایدار با تأکید بر بهبود کیفیت زندگی فردی است (Le et al, 2023: 92). مرور ادبیات نشان می دهد که کیفیت زندگی شهری شامل هفت بعد کلیدی است: ۱) کیفیت محیطی شهری (مانند کیفیت هوا و فضای سبز)، ۲) کیفیت سیاسی شهری (مشارکت و حکمروایی)، ۳) کیفیت فیزیکی شهری (زیرساخت ها و مسکن)، ۴) کیفیت تحرک شهری (حمل و نقل و دسترسی)، ۵) کیفیت اقتصادی شهری (اشتغال و درآمد)، ۶) کیفیت اجتماعی شهری (انسجام و تعاملات اجتماعی)، و ۷) کیفیت روانی شهری (سلامت روان و رضایتمندی) که به صورت پیچیده ای به هم متصل اند و تجربه کلی زندگی شهری را شکل می دهند (Ojobo et al, 2024: 21).

زیست پذیری شهری، به عنوان مفهومی هم راستا با کیفیت زندگی، جنبه های مختلف محیط ساخته شده، خدمات عمومی، و تعاملات اجتماعی را در بر می گیرد (Elnady, 2024: 32). بررسی علمی کیفیت زندگی بدون توجه به چارچوب های نظری رشته هایی نظیر جامعه شناسی، روان شناسی، زیست شناسی، و روان شناسی اجتماعی ناقص است، زیرا این پدیده معلول عوامل متعدد و به هم پیوسته ای است که نیازمند تحلیل جامع اجتماعی، روانی، فرهنگی، زیستی، و اقتصادی است.

رویکرد فلسفی: با تأکید بر بهزیستی احساسی و مفهوم زندگی خوب، توسط متفکرانی چون اپیکور، هابز، استوارت میل، آکوناس، و بنتهام بررسی شده و بر سعادت و معنای زندگی تمرکز دارد (Karimi, 2014). این رویکرد، کیفیت زندگی را از منظر تأملات فلسفی و دینی، به ویژه در متون یونانی و رومی، تحلیل می‌کند.

رویکرد اقتصادی: که از دهه ۱۹۹۰ وارد این حوزه شد، کیفیت زندگی را از طریق خوشبختی، تندرستی، و شاخص‌های کمی مانند تولید ناخالص داخلی (GDP) ارزیابی می‌کند و بر انتخاب‌های اقتصادی، فایده، و رابطه تندرستی با امکانات پزشکی تأکید دارد؛ شخصیت‌های کلیدی این رویکرد شامل بنتهام، وان پراک، یوونز، و مارشال هستند (Vahedi Formi, 2015).

رویکرد روان‌شناختی: بر ویژگی‌های روانی فرد و تفاوت‌های فردی در تجربه کیفیت زندگی متمرکز است و عواملی مانند رشد شخصیت، خشم، تعلق اجتماعی، و وابستگی را بررسی می‌کند؛ چالز هورتن کولی و جورج هربرت مید از شخصیت‌های برجسته این رویکرد هستند (Karimi, 2014).

مکتب تضاد: کیفیت زندگی را نتیجه نابرابری‌ها و تضاد‌های اجتماعی-اقتصادی در جوامع طبقاتی می‌داند و با تأکید بر دیدگاه‌های مارکس، وبر، و آلتوسر، تأثیر ساختارهای اجتماعی و تقسیم طبقاتی بر رضایت و بهزیستی را تحلیل می‌کند (Maroufkhani, 2018).

رویکرد کیفیت فراگیر: که توسط برگر و نول توسعه یافته، بر همبستگی اجتماعی، اعتماد، و تداوم‌پذیری تأکید دارد و سیاست‌های اجتماعی را برای تقویت سرمایه اجتماعی و انسانی پیشنهاد می‌کند (Karimi, 2014).

رویکرد کنش متقابل نمادین: با تمرکز بر تعاملات نمادین و نگرش‌های فردی، رفتار و کیفیت زندگی را از طریق دیدگاه‌های فرد نسبت به خود و دیگران بررسی می‌کند؛ این رویکرد نیز به کولی و مید وابسته است (Fallahizadeh, 2016).

دیدگاه‌های میان‌رشته‌ای درباره کیفیت زندگی

کیفیت زندگی به عنوان پدیده‌ای میان‌رشته‌ای، با رشته‌های مختلف علمی پیوند دارد و هدف بسیاری از این رشته‌ها، بهبود شرایط زندگی به صورت مستقیم یا غیر مستقیم است.

دیدگاه جغرافیایی: کیفیت زندگی مفهومی وابسته به بستر است که شاخص‌هایی مانند بهداشت، مسکن، آموزش، اشتغال، حقوق و دستمزد، امید به زندگی، و دسترسی به خدمات عمومی را در بر می‌گیرد و بر تعامل انسان و محیط و عدالت اجتماعی تأکید دارد. **دیدگاه پزشکی:** کیفیت زندگی را به سلامت و تأثیر بیماری‌ها و درمان بر زندگی فرد مرتبط می‌داند و سلامت را حقی اساسی برای بهبود بهزیستی می‌شناسد.

دیدگاه اقتصادی: کیفیت زندگی را از طریق تخصیص بهینه منابع، بهره‌وری، و رفاه مادی تعریف می‌کند و بر شاخص‌های غیر پولی مانند رضایتمندی عمومی تمرکز دارد.

علوم اجتماعی: کیفیت زندگی را از طریق سرمایه اجتماعی، همبستگی، عدالت، و توانمندسازی اجتماعی تحلیل می‌کنند.

روان‌شناسی: بر ارضای نیازهای مادی و غیرمادی و احساس سعادت تأکید دارد.

دیدگاه سیاسی: کیفیت زندگی را به رضایتمندی شهروندان و تأثیر سیاست‌ها مرتبط می‌داند (Fathi, 2016).

این چارچوب‌های نظری، تحلیل کیفیت زندگی شهری را به عنوان پدیده‌ای پیچیده و چندوجهی غنی می‌سازد و مبنایی برای طراحی سیاست‌های شهری پایدار و عادلانه فراهم می‌کنند. این مبانی نظری، با ارائه دیدگاه‌های چندرشته‌ای، امکان تحلیل جامع کیفیت زندگی در شهر ایده را فراهم می‌سازد و به شناسایی عوامل کلیدی و ارائه راهکارهای بهبود کمک می‌کند.

پیشینه پژوهش

در سال های اخیر با توجه به اینکه اهمیت کیفیت زندگی در مباحث شهری مورد توجه قرار گرفته و پژوهش های بسیاری در این زمینه انجام شده است که در زیر به نمونه هایی از آن اشاره می شود:

پژوهش های اخیر کیفیت زندگی شهری را از زوایای مختلف بررسی کرده اند. در پژوهشی با عنوان " تفاوت های جنسیتی بین مشارکت در ورزش همگانی و کیفیت زندگی سالمندان شهر تهران" که با روش توصیفی-تحلیلی، پرسشنامه انجام شد به این نتایج دست یافتند که سطح کیفیت زندگی زنان و مردان سالمند مشارکت کننده در ورزش های همگانی در حد متوسط است، هر چند درصد زنان سالمند با سطح پایین کیفیت زندگی بیشتر از مردان می باشد و درصد مردان با کیفیت زندگی بالاتر بیشتر است (Azadi et al, 2021).

در پژوهشی با عنوان " سنجش شاخص های عینی و ذهنی به منظور ارزیابی کیفیت زندگی در محله های درون شهری (مطالعه موردی: شهر سمنان)" که با روش آنتروپی، تاپسیس انجام شد نتایج حاکی از آن بود که مقادیر به دست آمده از مقایسه ها نشان می دهد که در ۱۷ محله از ۲۸ محله درونی شهر، نظرات کارشناسی با یافته های روش تاپسیس تطابق دارند و در سایر محله ها نیز اختلاف زیادی میان یافته ها مشاهده نمی شود (Ghazi Mirsaee et al, 2021).

در پژوهشی با عنوان " سنجش کیفیت زندگی شهری با الگو برداری از شاخص های بارومتر اروپایی (مطالعه موردی: شهر قزوین)" که با روش توصیفی-تحلیلی، تحلیل عاملی اکتشافی، آزمون T انجام شد نتایج نشان داد که معیارهای رضایت از زندگی، پاکیزگی و نظافت، کالبد شهری و ایمنی، امنیت و اعتماد به ترتیب بیشترین رضایت کلی را کسب کردند بیشترین نارضایتی مربوط به عوامل وضعیت اقتصادی و خدمات آموزشی و رفاهی است. بر اساس نتایج پژوهش، میزان کیفیت زندگی در شهر قزوین بسیار اندک ارزیابی شد (Gholi Motlagh and Darvishi, 2021).

در پژوهشی با عنوان " سنجش سطح کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر طبس)" که با روش توصیفی-تحلیلی، آزمون T تک نمونه ای، همبستگی پیرسون، و آزمون فریدمن انجام شد نتایج نشان داد که کیفیت زندگی شهر طبس در حد مطلوبی قرار ندارد و میان تمام شاخص های پژوهش همبستگی مثبتی وجود دارد و با کیفیت ترین شاخص مربوط به امنیت شهروندان و بی کیفیت ترین شاخص مربوط به شاخص حمل و نقل می باشد (Kazemi et al, 2021).

در پژوهشی با عنوان " ارائه مدلی جهت ارتقاء کیفیت زندگی شهری با رویکردی آینده پژوهانه" که با روش توصیفی-تحلیلی SPSS, Lisrel انجام شد دریافتند که محلات شمالی واقع در شهر زنجان وضعیت بهتری از شاخصهای زیست پذیری نسبت به پهنه جنوبی بافت شهر دارند. زیست پذیری و تحلیل آن؛ بالاخص در محلات مساله دار و فرسوده؛ علاوه بر مسائل اقتصادی و محلی بافت، در مقیاس فرا محلی نیز مورد تبیین قرار گیرد. در نهایت بر مبنای گونه شناسی صورت گرفته به ارائه راهکارهای متناسب با محلات، با راهبرد آینده پژوهی در جهت تعدیل شکاف زیست پذیری بافت اقدام گردد (Jabbari and Khazayi, 2020).

در پژوهشی با عنوان " بررسی کیفیت زندگی شهری با استفاده از سنجش از دور و GIS (مطالعه موردی: مناطق شهری ارومیه)" که با روش تجزیه و تحلیل تصمیم گیری چند معیاره FANP، انجام شد به این نتایج دست یافتند که هر چقدر از جنوب غربی به طرف شمال شرقی شهر حرکت کنیم بلوکهایی که کیفیت زندگی مطلوبتری دارند افزایش می یابند. در بین مناطق شهری منطقه ی ۲، کیفیت زندگی مطلوبتری را نسبت به سایر مناطق شهری دارد (Khedmatzadeh and Feyzizadeh, 2019).

در پژوهشی با عنوان " انتخاب یک مجموعه متنی از شاخصهای کیفیت زندگی شهری: نتایج یک رویه اجماع دلفی" که به روش دلفی انجام شد دریافتند که شاخص های اجتماعی ضروری تر از شاخص های اقتصادی و زیست محیطی تلقی می شوند. این یافته پیامدهای عملی برای طراحی و توسعه ابزارهای ارزیابی کیفیت زندگی برای ضبط و اندازه

گیری بهتر کیفیت زندگی شهری دارد. همچنین برخی محدودیتهای روش شناختی مرتبط با استفاده از رویکرد دلفی را شناسایی کرد که باید برای اطمینان از توسعه ابزارهای ارزیابی کیفیت زندگی جامع مورد توجه قرار گیرند (AI-Qawasmi, 2021).

در پژوهشی با عنوان "ارزیابی و عوامل تعیین کننده کیفیت زندگی در شهرهای پرتغال" که به روش رگرسیون چند متغیره انجام شد دریافتند که شهرهای کوچک و بزرگ می توانند سطوح بالایی از کیفیت زندگی را ارائه دهند، به طوری که «حمل و نقل و دسترسی»، «ایمنی»، «مسکن»، «آموزش» و «فرهنگ و سرگرمی» ابعادی هستند که بیشتر به آن کمک می کنند. علاوه بر این شهرهای واقع در مناطق درون زمینی تمایل به ارائه نمرات کیفیت زندگی بالاتری نسبت به شهرهای ساحلی دارند. به همین ترتیب، شهرهایی با اندازه و تراکم جمعیت کمتر، آن هایی که پایتخت های ناحیه هستند و آن هایی که سرانه هزینه های عمومی بالاتری دارند، سطوح بالاتری از کیفیت زندگی را نشان می دهند (Barreira et al, 2021).

در پژوهشی با عنوان "کیفیت زندگی، چند وجهی بودن، و نابودی کلان شهر خود محور: تحلیلی چند متغیره از ۱۴۸ شهر متوسط ایالات متحده" که به روش توصیفی-تحلیلی تحلیل دو متغیره و چند متغیره انجام شد به این نتایج دست یافتند که کیفیت زندگی بالاتری در شهرستان ها و مناطق شهری با سطوح بالاتر رفت و آمد چند وجهی مشاهده می شود. این یافته ها بر تأثیر مثبت سیاست های حمل و نقل پایدار بر کیفیت زندگی تأکید می کند و مسیر های جدیدی را برای تحقیقات و سیاست گذاری در محیط ساخته شده باز می کند (Talmage and Frederick, 2019). این پژوهش با هدف شناخت وضعیت کیفیت زندگی در شهر ایزده و ارزیابی شاخص های آن، به بررسی این پرسش می پردازد: آیا شهر ایزده ظرفیت تبدیل شدن به شهری با کیفیت زندگی بالا را دارد؟

روش پژوهش

این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی می باشد. جمع آوری داده ها با استفاده از تکنیک پیمایش انجام شد. بخش اول این تحقیق با استفاده از روش اسنادی (کتابخانه ای) و بخش دوم با استفاده از ابزار پیمایش برای جمع آوری اطلاعات نگارش شده است. حجم نمونه با استفاده از روش کوکران محاسبه شد. داده ها با استفاده از روش VIKOR به منظور ارزیابی کیفیت زندگی در ایزده با توجه به شاخص های تعریف شده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه افراد ساکن در شهرستان ایزده می باشد و از مجموع ۳۸۲ نفر پاسخ دهنده به پرسشنامه تحقیق، تعداد ۲۳۳ نفر معادل ۶۱ درصد از کل نمونه را مردان تشکیل داده اند. در مقابل، تعداد زنان شرکت کننده در این پژوهش ۱۴۹ نفر بوده که ۳۹ درصد از کل جامعه آماری مورد بررسی را شامل می شوند. در این تحقیق، برای گرد آوری داده ها، پرسشنامه هایی در بین شهروندان توزیع شد و نتایج آنها از طریق روش های آماری تحلیل گردید. توزیع سنی پاسخ دهندگان نیز مورد بررسی قرار گرفت. بیشترین سهم مربوط به گروه سنی ۲۴ تا ۲۹ سال با ۲۸/۰ درصد و پس از آن گروه سنی ۱۸ تا ۲۳ سال با ۲۵/۷ درصد بوده است. به عبارت دیگر، بیش از نیمی از پاسخ دهندگان در بازه سنی ۱۸ تا ۲۹ سال قرار دارند که نشان دهنده تمرکز نمونه بر جمعیت جوان و فعال شهر می باشد. گروه های سنی ۳۰ تا ۳۵ سال (۱۷/۵ درصد)، ۳۶ تا ۴۰ سال (۱۲/۶ درصد)، ۴۱ تا ۵۰ سال (۹/۷ درصد) و بالای ۵۰ سال (۶/۵ درصد) در مراتب بعدی قرار گرفته اند. یافته های توصیفی میزان تحصیلات نشان می دهد که از ۳۸۲ پرسشنامه توزیع شده ۲۳/۳ درصد تحصیلات دیپلم، ۳۴ درصد تحصیلات کاردانی، ۳۵/۳ درصد تحصیلات کارشناسی، ۷/۱ درصد تحصیلات کارشناسی ارشد ۰/۳ درصد تحصیلات دکتری دارند. یافته های توصیفی شغل نشان می دهد که از ۳۸۲ پرسشنامه توزیع شده ۳۰/۷ درصد بازنشسته، ۱۴/۴ درصد بیکار، ۱۹/۴ درصد دانشجوی، ۳۸ درصد شغل آزاد، ۲۴/۱ درصد شاغل دولتی و ۰/۵ درصد سایر مشاغل مشغول به کار هستند. شاخص های مربوط به کیفیت زندگی شهری مورد استفاده در این پژوهش در جدول زیر نشان داده شده است.

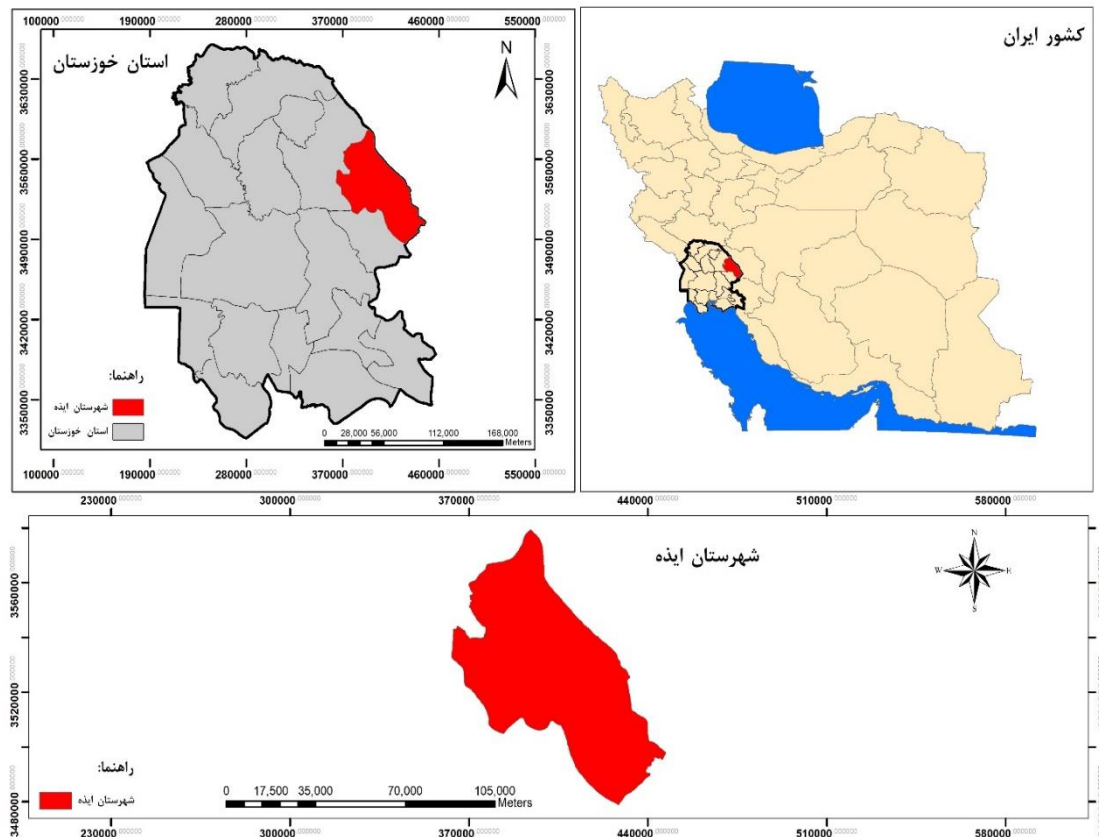
جدول ۱: شاخص های کیفیت زندگی شهری مورد استفاده در پژوهش

Table 1. Urban Quality of Life Indicators Used in the Research

ابعاد	شاخص های مورد استفاده
اقتصادی	رضایت از فرصتهای شغلی، رضایت از تنوع فعالیت اقتصادی، رضایت از درآمد خانوار، درصد بیکاری، میزان رضایت از زیرساختهای اقتصادی، رضایت از شغل، رضایت از وضعیت اقتصادی، رضایت از توزیع ثروت و درآمد، رضایت از هزینه های زندگی، قدرت خرید، امکان سرمایه گذاری، احساس موفقیت در شغل، آزادی در انتخاب شغل، ایجاد فرصتهای شغلی، امور مربوط به خانه سازی.
اجتماعی	احساس رضایت و شادمانی و صمیمیت بین ساکنین محله، رضایت از قابل اعتماد بودن مردم شهر، احساس امنیت و آرامش، رضایت از وضعیت سلامت، رضایت از احساس تعلق به محله و شهر، رضایت از تعاملات اجتماعی بین ساکنان محله، میزان رضایت از تعامل با نهاد های دولتی، رضایت از عدالت اجتماعی، میزان رضایت از مشارکت عمومی، رضایت از پایبندی به رسوم و سنن مثبت، رضایت سلامت اجتماعی- فرهنگی محیط اطراف، احساس هدفمندی و آینده نگری در زندگی، دسترسی به آگاهی ها و اطلاعات شهر، امید به آینده.
فرهنگی-خدماتی	دسترسی به بانک ها و دیگر مراکز مالی، دسترسی به بوستانها، مبللمان شهری، دسترسی به مراکز خرید کالا های اساسی، دسترسی به مراکز ورزشی، هنری، تاریخی، دسترسی به شبکه حمل و نقل، دسترسی به مکانهای آموزشی و سایر مراکز وابسته به آن، دسترسی به خدمات شهرداری، رضایت از کیفیت خدمات ارائه شده، میزان رضایت از کیفیت سواد و تحصیلات، میزان رضایت از سطح فرهنگ عمومی، میزان رضایت از دسترسی به کتابخانه.
کالبدی-محیطی	رضایت از محله مسکونی، رضایت از ساختمان مسکونی، رضایت از آرامش و سکون، رضایت از وضعیت خیابانها، رضایت از وضعیت ترافیک، رضایت از حمل و نقل عمومی، رضایت از فضای سبز و پارکها، رضایت از بهداشت محیط، رضایت از جمع آوری و دفع زباله، رضایت از کیفیت آب، میزان رضایت از امنیت در استفاده از مکانهای عمومی، احساس امنیت در محیط، رضایت از کیفیت ظاهری ساختمانها، میزان آلودگی هوا، میزان آلودگی صوتی.

محدوده مورد مطالعه

شهرستان ایذه، یکی از شهرستان های استان خوزستان در جنوب غربی ایران، در دشتی بیضی شکل با مساحت ۳۸۸۴ کیلومتر مربع واقع شده و شامل دو بخش (مرکزی و سوسن)، یک شهر (ایذه)، و هفت دهستان (پیان، حومه شرقی، حومه غربی، مرغا، هلايجان، سوسن شرقی، و سوسن غربی) است (طرح جامع شهر ایذه، ۱۳۹۱، ص. ۸۱). مرکز این شهرستان، شهر ایذه، در مختصات جغرافیایی ۴۹ درجه و ۵۲ دقیقه طول شرقی و ۳۱ درجه و ۵۰ دقیقه عرض شمالی، در شمال شرقی استان خوزستان قرار دارد و در منطقه ای نیمه کوهستانی با ارتفاع متوسط ۸۴۰ متر از سطح دریا واقع شده است. در شمال و شرق ایذه، کوه های گزگرد و سفید با ارتفاع قله ۲۲۰۰ متر و شیب تند در دامنه مشرف به دشت قرار دارند. در غرب، کوه گنجانک با ارتفاع ۱۲۹۶ متر و شیب ملایم رو به شهر، و در جنوب، کوه تنوش با ارتفاع قابل توجه قرار گرفته اند که جاده ارتباطی ایذه-اهواز از تنگه ای بین این کوه عبور می کند (Comprehensive Plan of Izeh City, 2012). ایذه در فاصله ۱۸۰ کیلومتری اهواز و در مجاورت استان های چهارمحال و بختیاری، کهگیلویه و بویراحمد، و شهرستان های مسجد سلیمان و باغملک قرار دارد. بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۹۵)، جمعیت این شهرستان ۱۹۸،۸۷۱ نفر است. ساکنان ایذه، عمدتاً از طوایف هفت لنگ و چهار لنگ ایل بختیاری هستند و به گویش لری بختیاری سخن می گویند. ایذه با پیشینه تاریخی از دوره ایلامیان، به عنوان پایتخت اتابکان لر بزرگ و مرکز فرهنگی بختیاری شناخته می شود و نام های تاریخی آن شامل ایذج، اوجا، ایگه، اریگ، ایج، و مالمیر است. این شهر به دلیل جاذبه های طبیعی و تاریخی، قطب اکوتوریسم خوزستان بوده و دارای آب و هوای سرد و مرطوب با بارش برف در ارتفاعات است (Comprehensive Plan of Izeh City, 2012).

شکل ۱: موقعیت جغرافیایی شهر ایذه
Figure 1. Geographical Location of Izeh City

تجزیه و تحلیل داده ها

در جدول ۲، ماتریس تصمیم‌گیری روش ویکور برای رتبه بندی شاخص‌های کیفیت زندگی شهری ارائه شده است. در این ماتریس، ۱۱ گزینه (نمایانگر شاخص‌های کیفیت زندگی شهری) در برابر ۱۱ معیار ارزیابی قرار گرفته اند. این معیارها شامل ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی-خدماتی و کالبدی-محیطی هستند. وزن هر معیار میزان اهمیت آن را در فرآیند تصمیم‌گیری نشان می‌دهد و امتیاز هر گزینه بر اساس داده‌های پرسشنامه و ارزیابی‌های کارشناسی تعیین شده است. این ماتریس مبنای مدل سازی و اولویت بندی شاخص‌ها در روش ویکور را فراهم می‌کند و مشخص می‌سازد کدام شاخص‌ها نقش مؤثر تری در بهبود کیفیت زندگی شهری دارند.

جدول ۲: ماتریس تصمیم‌گیری به روش ویکور

Table 2. Decision-Making Matrix Using the VIKOR Method

شماره	وزن	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
وزن	-	۰.۰۴	۰.۲۶	۰.۰۷	۰.۱	۰.۰۵	۰.۰۷	۰.۰۵	۰.۱	۰.۱	۰.۱۲	۰.۰۷
۱	-	۲	۵	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۲
۲	-	۱	۶	۵	۱	۵	۵	۴	۳	۶	۱	۱
۳	-	۱	۵	۵	۲	۴	۴	۴	۳	۵	۲	۱
۴	-	۱	۴	۳	۳	۴	۴	۴	۲	۳	۳	۱

فرهنگی-خدماتی با مقدار ۰/۰۹۸ بیشترین فاصله از ایده آل را دارد، در حالی که شاخص کالبدی-محیطی با مقدار ۰/۰۵۵ کمترین فاصله را نشان می‌دهد. شاخص Q که ترکیبی از S و R است، مبنای رتبه‌بندی نهایی را مشخص می‌کند و گزینه‌هایی با Q کمتر، مطلوب‌تر هستند. بر این اساس، شاخص کالبدی-محیطی با مقدار ۰/۰۴۶۹۱ وضعیت مناسب تری دارد.

جدول ۴: نتایج تشکیل ماتریس محاسبه مقادیر سودمندی (S) و تاسف (R) برای هر شاخص

Table 4. Results of Forming the Matrix for Calculating Utility (S) and Regret (R) Values for Each Indicator

مقدار سودمندی Si	اقتصادی	۰/۲۸۷۶۲			
	اجتماعی	۰/۵۶۹۷۲	S	۰/۶۳۵۶۷۸	
مقدار تاسف Ri	فرهنگی-خدماتی	۰/۶۳۵۶۸	S	۰/۲۸۷۶۲۱	مقدار V
	کالبدی-محیطی	۰/۳۲۰۲۸	-		
	اقتصادی	۰/۰۷۴			
	اجتماعی	۰/۰۷۵	R	۰/۰۹۸	
مقدار شاخص ویکور Qi	فرهنگی-خدماتی	۰/۰۹۸	R	۰/۰۵۵	
	کالبدی-محیطی	۰/۰۵۵	-		
	اقتصادی	۰/۲۲۰۹۳			
	اجتماعی	۰/۶۳۷۸			
	فرهنگی-خدماتی	۱			
	کالبدی-محیطی	۰/۰۴۶۹۱			

در جدول ۵، نتایج محاسبه شاخص ویکور (Q) برای هر شاخص کیفیت زندگی شهری به طور دقیق نمایش داده شده است. از نظر تحلیل نتایج، شاخص های اقتصادی با مقدار Q برابر با ۰/۲۲۰۹۳ نشان دهنده وضعیت نسبتاً مطلوب است. این شاخص با مقدار S معادل ۰/۲۸۷۶۲ و مقدار R برابر با ۰/۰۷۴، به نقطه ایده آل نزدیکتر است و کمترین میزان ناراحتی را ایجاد می‌کند. به عبارت دیگر، این شاخص از نظر کیفیت کلی، به نسبت شاخص های دیگر عملکرد بهتری دارد. شاخص اجتماعی با مقدار Q برابر ۰/۶۳۷۸ در رتبه بعدی قرار دارد، که نشان دهنده فاصله بیشتری از نقطه ایده آل و وضعیت پایین تر نسبت به شاخص اقتصادی است. در حالی که شاخص فرهنگی-خدماتی با مقدار Q برابر با ۱، نشان دهنده ضعیف ترین عملکرد در میان سایر شاخص ها است و از نظر کیفیت گزینه های نامطلوب تر می‌شود. همچنین، شاخص کالبدی-محیطی با مقدار Q برابر ۰/۰۴۶۹۱ کمترین مقدار را در بین همه شاخص ها به خود اختصاص داده است که نشان دهنده نزدیک ترین فاصله به نقطه ایده آل و کمترین میزان ناراحتی است. این به طور مستقیم نشان می‌دهد این شاخص کالبدی-محیطی بهترین گزینه از میان شاخص ها برای ارزیابی کیفیت است.

جدول ۵: نتایج تشکیل ماتریس محاسبه شاخص ویکور (Q) برای هر شاخص

Table 5. Results of Forming the Matrix for Calculating the VIKOR Index (Q) for Each Indicator

شرط اول:	غ ق ق	R	S	Q
شرط دوم:	it's ok	۰/۰۷۴	۰/۲۸۷۶۲۰۷	۰/۲۲۰۹۳۰۲
بهترین گزینه	بررسی شود	۰/۰۷۵	۰/۵۶۹۷۱۸۴	۰/۶۳۷۸۰۴۶
		۰/۰۹۸	۰/۶۳۵۶۷۷۵	۱
مجموعه ای از گزینه ها تا Aj	۴	۰/۰۵۵	۰/۳۲۰۲۷۵۷	۰/۴۶۹۱۰۵
گزینه های برتر	-	۰/۰۵۵	۰/۲۸۷۶۲	۰/۴۶۹۱
		۰/۰۷۴	۰/۳۲۰۲۸	۰/۲۲۰۹۳
Best Alt		۴	۱	۴

در جدول ۶، نتایج مرتب سازی گزینه ها، شاخص ویکور (Q)، سودمندی (S) و تاسف (R) برای هر گزینه نشان داده شده است. این جدول به طور خاص به تحلیل و ارزیابی هر گزینه بر اساس شاخص های مختلف کیفیت زندگی شهری می پردازد. در اینجا، برای هر گزینه Q، S و R محاسبه و رتبه بندی می شود تا بهترین گزینه ها به طور قابل تشخیص شناسایی شوند.

۱. شاخص اقتصادی: مقدار Q برابر با ۰/۲۲۰۹ است که نشان دهنده نزدیکی این شاخص به نقطه ایده آل است. با مقدار S معادل ۰/۲۸۷۶ و مقدار R برابر با ۰/۰۷۴، این شاخص از نظر سودمندی و کمترین تاسف در جایگاه نسبت به موقعیت مطلوب است. به همین دلیل، شاخص های اقتصادی در رتبه دوم از بهترین گزینه ها قرار و به عنوان گزینه هایی که می توانند برای تصمیم گیری در نظر گرفته می شوند، پذیرند.

۲. شاخص اجتماعی: مقدار Q برابر با ۰/۶۳۷۸ است که نشان دهنده فاصله بیشتری از نقطه ایده آل نسبت به شاخص اقتصادی است. همچنین مقدار S معادل ۰/۵۶۹۷ و مقدار R برابر با ۰/۰۷۵ دارد. این شاخص نسبت به سایر گزینه ها فاصله بیشتری از نقطه ایده آل دارد و باید به گزینه هایی که نیاز به بررسی بیشتر دارد، مشخص شود. به عنوان یک گزینه میانه، نیاز به بهبود در برخی موارد دارد.

۳. شاخص فرهنگی-خدماتی: با مقدار Q برابر ۱ و S برابر ۰/۶۳۵۶۸ و R برابر ۰/۰۹۸، این شاخص کمترین میزان سودمندی (S) و بیشترین میزان تاسف (R) را دارد. به عنوان یک گزینه نامطلوب تر شناخته می شود.

۴. شاخص کالبدی-محیطی: مقدار Q برابر با ۰/۴۶۹۱ است که کمترین مقدار در بین همه شاخص ها می باشد. این نشان دهنده کمترین فاصله به نقطه ایده آل و کمترین میزان تاسف است. مقدار S برابر با ۰/۳۲۰۳ و مقدار R برابر با ۰/۰۵۵ می باشد. به دلیل کمترین مقدار Q، این شاخص به عنوان بهترین گزینه در نظر گرفته شده و نزدیک ترین گزینه به نقطه ایده آل است. از این رو، شاخص کالبدی-محیطی باید به عنوان اولویت اصلی در تصمیم گیری برای بهبود کیفیت زندگی شهری باشد.

جدول ۶: نتایج تشکیل ماتریس محاسبه مرتب کردن گزینه ها بر اساس S, R و Q

Table 6. Results of Forming the Matrix for Ranking the Options Based on S, R and Q

مقدار شاخص ویکور Qi	Q1	۰/۲۲۰۹
	Q2	۰/۶۳۷۸
	Q3	۱
	Q4	۰/۰۴۶۹

با استفاده از Q, S و R و تحلیل دقیق آنها، رتبه بندی نهایی به طور واضح نشان دهنده این است که شاخص کالبدی-محیطی به عنوان بهترین گزینه شناخته می شود، در حالی که شاخص فرهنگی-خدماتی به عنوان ضعیف تر و دور از ایده آل می شود. پس از آن، شاخص اقتصادی و اجتماعی به ترتیب در رده های دوم و سوم قرار می گیرند. این تحلیل ها می توانند به تصمیم گیرندگان کمک کنند تا بر اساس کیفیت های مختلف، اولویت های لازم برای بهبود کیفیت زندگی شهری را شناسایی و تصمیم گیری کنند.

نتیجه گیری و پیشنهادها

این پژوهش با بهره گیری از مدل تصمیم گیری چند معیاره ویکور، چارچوبی نظام مند برای سنجش و رتبه بندی کیفیت زندگی شهری در شهر ایزده ارائه داد. نوآوری اصلی تحقیق در تلفیق شاخص های بین المللی (سازمان ملل، یونسکو و بانک جهانی) با شرایط بومی ایزده و تبدیل آن به یک مدل عملیاتی چهار بعدی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی-خدماتی و کالبدی-محیطی) است. برخلاف بسیاری از مطالعات پیشین که به توصیف شاخص ها بسنده کرده اند، این پژوهش با کمی سازی ابعاد کیفیت زندگی و اولویت بندی آن ها از طریق شاخص Q در مدل ویکور، امکان مقایسه دقیق و تصمیم سازی مبتنی بر داده را فراهم ساخته است.

نتایج نشان داد بعد کالبدی-محیطی با مقدار (Q=۰/۰۴۶۹۱) در وضعیت مطلوب تری قرار دارد. این یافته بیانگر کفایت نسبی زیرساخت های مسکن، شبکه معابر و فضای سبز شهری است؛ با این حال تحلیل درون منطقه ای نشان داد در محدوده های مرکزی، به ویژه پیرامون بازار تاریخی ایزده، سطوح آلاینده های هوا (PM2.5) و (PM10) و آلودگی صوتی ۲۴ ساعته فراتر از استاندارد ملی است. بنابراین برتری این بعد به معنای فقدان چالش نیست، بلکه نشان می دهد مداخلات باید از توسعه کالبدی صرف به سمت مدیریت هوشمند محیط شهری (پایش لحظه ای، کمربند سبز صوتی و ارتقای ایستگاه های سنجش) حرکت کند. این سطح از تحلیل فضایی-کاربردی یکی از وجوه تمایز پژوهش حاضر نسبت به مطالعاتی است که صرفاً به رتبه نهایی شاخص ها اکتفا کرده اند.

بعد اقتصادی با (Q=۰/۲۲۰۹۳) در رتبه دوم قرار گرفت. هرچند موقعیت کشاورزی و ارتباطات ترانزیتی استان خوزستان ظرفیت درآمد زایی ایجاد کرده، اما نتایج نشان می دهد نابرابری در توزیع منابع و ضعف حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط موجب بروز شکاف اقتصادی در سطح محلات شده است. در مقایسه با پژوهش های انجام شده در قزوین، طبرس و پرتغال، یافته های این تحقیق نشان می دهد که در شهرهای متوسط، مسئله اصلی نه فقدان ظرفیت اقتصادی، بلکه ضعف ساز و کارهای بازتوزیعی و نهادی است. از این منظر، پیشنهاد ایجاد صندوق های خرد اقتصادی و خوشه بندی صنعتی، مبتنی بر شواهد استخراج شده از مدل ویکور و متناسب با ساختار اقتصادی ایزده ارائه شده است.

بعد اجتماعی دارای مقدار (Q=۰/۶۳۷۸۰) است که بیانگر وضعیت متوسط این شاخص در قیاس با سایر ابعاد است. هر چند احساس امنیت عمومی و سطح تعاملات محلی به واسطه فرهنگ غنی ایزده (مبتنی بر همزیستی عشایر و روستاییان) مناسب ارزیابی گردید، اما کمبود نهادهای واسطه میان دولت و جامعه مدنی (مانند کانون های شورایی

محلی و انجمن‌های حرفه‌ای) و ضعف مشارکت در فرایند طراحی و اجرای سیاست‌های شهری، به کاهش سرمایه اجتماعی منجر شده است. بر همین اساس طرح «بودجه ریزی مشارکتی منطقه‌ای» و ایجاد ساز و کارهای الکترونیکی نظارت مردمی بر پروژه‌های عمرانی توصیه می‌گردد تا از طریق افزایش شفافیت و پاسخگویی متقابل، اعتماد عمومی تقویت شود.

در مقابل، بعد فرهنگی-خدماتی با بدترین عملکرد ($Q=1/00000$) وضعیت نامطلوبی را نشان می‌دهد. دسترسی ناکافی به کتابخانه‌ها، سالن‌های همایش فرهنگی، ورزشگاه‌های چند منظوره و شبکه ضعیف حمل و نقل عمومی (به ویژه خطوط اتوبوس رانی) مهمترین موانع بر شمرده شدند. به منظور رفع این کمبودها، لازم است شهرداری ایزده با همکاری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان نوسازی مدارس نسبت به ایجاد «خانه فرهنگ محله‌ای»، توسعه خطوط مینی بوس و فعال سازی سیستم دوچرخه‌های اشتراکی اقدام نماید. این اقدامات همسو با تجربیات موفق شهرهای مشابه کشور مطابق یافته‌های (Jabbari and Khazayi, 2020) در شهر زنجان در ارتقای رضایت مندی شهروندان بسیار مؤثر خواهد بود. مقایسه این نتایج با پژوهش‌های پیشین اعم از (Gholi Motlagh and Darvishi, 2021) در قزوین، (Kazemi et al, 2021) در طبس و (Barreira et al, 2021) در پرتغال نشان داد که جایگاه برتر شاخص کالبدی-محیطی و ضعف شاخص فرهنگی-خدماتی در ایزده منطبق با الگوهای جهانی بوده و از منظر نظریه‌های (Petrovič and Murgas, 2021) و مکاتب تضاد (مارکس و وبر) نیز تأیید گردید. به طور خاص، مبانی مکتب تضاد نشان می‌دهد که نابرابری‌های ساختاری اقتصادی و کمبود سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی تأثیر فزاینده دارد. در پایان، با توجه به یکپارچگی نتایج، پیشنهاد می‌شود برنامه ریزی شهری ایزده در چهار سطح: (۱) کوتاه مدت (تا دو سال): نصب سامانه‌های پایش آلودگی و راه اندازی پل‌های ارتباطی مردمی آنلاین؛ (۲) میان مدت (سه تا پنج سال): توسعه شبکه حمل و نقل عمومی پاک و تأسیس مراکز فرهنگی محله‌ای؛ (۳) بلند مدت (بیش از پنج سال): ایجاد خوشه‌های اقتصادی و پیاده سازی کامل بودجه ریزی مشارکتی؛ و (۴) مستمر: پایش و بازنگری سیاست‌ها بر اساس شاخص‌های ویکور و شاخص‌های تکمیلی (مانند شاخص تاب آوری شهری)، پیگیری شود. با به کارگیری این راهبرد ها و بهره‌گیری از تجربیات موفق ملی و بین‌المللی، می‌توان چشم انداز توسعه پایدار و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان ایزده را با تأکید بر عدالت اجتماعی، حفظ محیط زیست و تقویت سرمایه اجتماعی محقق ساخت. در مجموع، این پژوهش نشان می‌دهد که کیفیت زندگی در ایزده بیش از آنکه تابع کمبود مطلق زیرساخت باشد، متأثر از ناهماهنگی نهادی، توزیع نامتوازن خدمات و ضعف سازوکارهای مشارکتی است. رویکرد ترکیبی بومی سازی شاخص‌های جهانی، تحلیل کمی با مدل ویکور و ارائه راهبردهای زمان بندی شده، مهم ترین نوآوری این تحقیق محسوب می‌شود. استمرار پایش شاخص‌ها، به ویژه از طریق تکمیل مدل ویکور با شاخص‌های تاب آوری شهری، می‌تواند زمینه ساز تصمیم‌گیری پویا و تحقق توسعه پایدار مبتنی بر عدالت اجتماعی، حفاظت محیط زیست و تقویت سرمایه اجتماعی در شهر ایزده باشد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

مشارکت نویسندگان

مشارکت نویسندگان در مقاله به شکل توضیح داده شده از سوی مجله، مورد تأیید نویسندگان این مقاله است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

مقاله حاضر فاقد حمایت مالی است.

سپاسگزاری

از کلیه کسانی که در مراحل مختلف نوشتن این مقاله با نظرات خود ما را یاری دادند، سپاسگزاری می‌کنیم.

References

- Ahmadi, H., Divsalar, A. and Momenpour Akerdi, M. (2021). Investigating the effect of improving the urban fabric texture on the quality of urban life in Naranjbagh neighborhood of Nek city in Mazandaran Province. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 2(1), 59-77. https://www.srds.ir/article_132487.html?lang=en [In Persian].
- Al-Qawasmi, J. (2021). Selecting a Contextualized Set of Urban Quality of Life Indicators: Results of a Delphi Consensus Procedure, *Sustainability*, 13. 4945. Doi: 10.3390/su13094945.
- Azadi, S., Aghaei, S. S., & Ghadimi, B. (2021). Measuring gender differences between participation in public sports and quality of life among the elderly in Tehran. *Quarterly Journal of Sociological Studies*, 5(54), 81-98. <https://doi.org/10.30495/jss.2021.1932840.1343> [In Persian].
- Barreira, A, P. Amado, C. Santos, S. Andraz, J. and Guimarães, M. (2021). Assessment and Determinants of the Quality of Life in Portuguese Cities, *International Regional Science Review*, 44. Doi: 10.1177/0160017620979611.
- Behboudi Moghaddam, H. Ziari, K. Hatami Nezhad, H. (2021). Analysis and Assessment of Urban Quality of Life from the Perspective of Complexity: A Case Study of District 2, Region 13 of Tehran Municipality, *Journal of Geography and Spatial Systems*, 2(1). <https://www.magiran.com/p2729256> [In Persian].
- Biagi, B. Ladu, M. G. and Meleddu, M. (2018). Urban Quality of Life and Capabilities: An Experimental Study: *Ecological Economics*. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2018.04.011>.
- Cabrera-Barona, P. and Merschdorf, H. (2018). A Conceptual Urban Quality Space-Place Framework: Linking Geo-Information and Quality of Life, *Urban Science*, 2. 73. Doi: 10.3390/urbansci2030073.
- Comprehensive Plan of Izeh City. (2012) [In Persian].
- Dehimi, S. (2021). The use of new techniques in spatial modeling and analysis of urban quality of life: Multiple-criteria decision analysis and GIS, *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 35. 355-363 Doi: 10.30892/gtg.35213-659.
- Duzdüzani, Y., Amraee, A. and Shiroyeh zad, B. (2025). Identifying vitality components in pedestrian walkways in urban spaces (Case study: Ferdowsi pedestrian walkway in Sanandaj city). *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 6(2), 230-247. https://www.srds.ir/article_215008.html?lang=en [In Persian].
- Elnady, A. (2024). Preliminary Investigation of Urban Quality of Life: Towards Effective Measurements of Wellbeing in New Urban Communities in Cairo. [Master's Thesis, the American University in Cairo], AUC Knowledge Fountain. <https://fount.aucegypt.edu/etds/2249>.

- Ezadnejad, S and Maleki, S . (2025). Evaluation and assessment of the level of citizens' satisfaction and perception of the principle of pedestrian-oriented new urbanism in the city of Ahvaz. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 6(1), 432-451. https://www.srds.ir/article_242378.html?lang=en[In Persian].
- Fallahizadeh, L. (2016). Analysis of urban quality of life indicators in Bandar Abbas. [Master's thesis, Shahid Chamran University of Ahvaz]. Faculty of Earth Sciences and GIS. (Supervisors: Nahid Sajadian & Morteza Nemati) [In Persian].
- Fathi, S. (2016). Assessment of urban quality of life in Naqadeh. [Master's thesis, Mohaghegh Ardabili University]. Faculty of Literature and Humanities. (Supervisors: Atta Ghafari Gilandeh & Bahram Imani; Advisor: Vakil Heydari Sarban) [In Persian].
- Garau, C, P. and Valentina. M. (2018). Evaluating Urban Quality: Indicators and Assessment Tools for Smart Sustainable Cities, *Sustainability*, 10(3), 575 [Doi.org/10.3390/su10030575](https://doi.org/10.3390/su10030575).
- Ghafari Gilandeh, A , Niknam, A , Mohammadi, A and Rahmati, M . (2026). Analysis of Livability Indicators from the Physical-Spatial Dimension in the Neighborhoods of Bonab City and Prioritization of Interventions. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 6(4), 251-270. https://www.srds.ir/article_226790.html?lang=en[In Persian].
- Ghahremanpour, H. (2021). Spatial zoning of neighborhood quality of life using fuzzy model (Case study: Districts 5 and 6 of Mashhad). [Master's thesis, Kharazmi University]. Faculty of Geographical Sciences, Department of Remote Sensing and GIS. (Supervisor: Hani Rezaeian; Advisor: Javad Sadidi) [In Persian].
- Ghazi Mirsaed, S. M., Talaei, M., Abolhasani, S., & Alishah, E. (2021). Assessing objective and subjective indicators to evaluate quality of life in inner-city neighborhoods (Case study: Semnan City). *Journal of Developmental Physical Planning*, 6(2), 29–44. <https://doi.org/10.30473/psp.2021.51871.2277> [In Persian].
- Gholi Motlagh, M., & Darvishi, F. (2021). Measuring urban quality of life based on European Barometer indicators (Case study: Qazvin City). *Human Geography Researches*, 53(2), 579–597. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2020.289797.1008013> [In Persian].
- Jabbari, M., & Khazayi, B. (2020). Presenting a model for enhancing urban quality of life with a futures studies approach. *Marvdasht Scientific Quarterly of Urban Research and Planning*, 13(50), 343–356. DOI: 10.30495/JUPM.2022.5517 [In Persian].
- Karimi, B. (2014). *Measuring citizens' satisfaction with urban quality of life (Case study: Districts 2 and 7 of Ahvaz)*. [Master's thesis, Shahid Chamran University of Ahvaz]. Faculty of Earth Sciences. (Supervisor: Saeed Maleki; Advisor: Nahid Sajadian) [In Persian].
- Kazemi, M., Heidari, S., Mohammadian Mosamam, H., & Moradi, A. (2021). Measuring the level of urban quality of life (Case study: Tabas City). *Quarterly Journal of Spatial Planning and Development*, 1(3). https://mag.iuc.ac.ir/article_244626.html [In Persian].
- Khedmatzadeh, A., & Feyzizadeh, B. (2019). Assessing urban quality of life using remote sensing and GIS (Case study: Urban areas of Urmia). *Applied Research Journal of Geographical Sciences*, 22(67), 259–279. <http://jgs.khu.ac.ir/article-1-3310-fa.html> [In Persian].

- Le, T. Hoang, P, H. Nguyen, L, X. Bui, T, N. Pham, T, L. and Tran, B, Q. (2023). Urban Quality Of Life Evaluation Using Land Price With Status- Quality Trade-Off Theory And Ecosystem Services, *International Journal of Strategic Property Management*. <https://doi.org/10.3846/ijspm.2023.19124>.
- Ma, L. Liu, S. Fang, F. Che, X. and Chen, M. (2019). Evaluation of urban-rural difference and integration based on quality of life, *Sustainable Cities and Society*: 54. 101877. Doi: 10.1016/j.scs.2019.101877.
- Malekmohammadi, F., Mohajeri, A., & Navabakhsh, M. (2024). Participatory urban management and urban justice (An integrative, interdisciplinary, and comparative approach to urban quality of life as a comprehensive indicator of urban justice in Tehran). *Journal of Society, Culture and Media*, 13(50), 75–107. Doi: <https://doi.org/10.22034/SCM.2024.201952> [In Persian].
- Maroufkhani, R. (2018). The role of urban parks in improving urban quality of life (Case study: District 13). [Master's thesis, Islamic Azad University, Safadasht Branch]. Faculty of Humanities, Department of Management. (Supervisor: Fataneh Daneshmand; Advisor: Mansour Soleimani) [In Persian].
- Metwally, E. Samir, E. (2024). Assessing citizen satisfaction indicators for urban public services to enhance quality of life in Sharm el-Sheikh, *Ain Shams Engineering Journal*: Volume 15, Issue 8. <https://doi.org/10.1016/j.asej.2024.102841>.
- Murgas, F. and Drápela, E. (2019). Quality of Urban Life in Socially Excluded Communities of Liberec Region, *International Journal of Community Well-Being*, 3. Doi: 10.1007/s42413-019-00040-y.
- Ojobo, H. Oluwagbemiga, D. Paul, D, A. Kasham, D. and Shamang, J. (2024). Unveiling the Impact of Urban Green Landscape on Quality of Life in Kaduna, Nigeria: Residents' Perceptions and Sustainable Strategies, *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 8. 16-36. Doi: 10.25034/ijcua.2024.v8n1-2.
- Petrovič, F. and Murgas, F. (2021). Description Relationship between Urban Space and Quality of Urban Life, A Geographical Approach: *Land*, 10. 1337. Doi: 10.3390/land10121337.
- Rahdar, A. (2024). Comparative analysis of quality of life indicators based on urban social justice, a case study of Zaytoun Karmanani and Koi Yousefi neighborhoods (Fatimia) in Ahvaz city.. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 5(1), 155-175. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27830764.1403.5.1.9.1> [In Persian].
- Saberifar, R. (2024). Investigating indicators of the quality of urban life (Case study: Birjand city). *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 5(2)1-18. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27830764.1403.5.2.1.5>. [In Persian].
- Samadi-Todar,Z , Shajareh,S S and Panahirad,S . (2024). The point of view of young girls towards the feeling of loneliness in the parks of Sanandaj city in order to improve the quality of life. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 5(3), 174-183. https://www.srds.ir/article_211437.html?lang=en[In Persian].
- Talmage, C, A. and Frederick, C. (2019). Quality of Life, Multimodality, and the Demise of the Autocentric Metropolis: A Multivariate Analysis of 148 Mid-Size U.S. *Cities*, *Soc Indic Res*: 141, 365–390. <https://doi.org/10.1007/s11205-017-1829-4>.

- Vahedi Formi, F. (2015). Assessment of socio-economic indicators of quality of life in urban neighborhoods of Tehran (Case study: Northern Afsariyeh Neighborhood). [Master's thesis, Islamic Azad University, Central Tehran Branch]. Faculty of Literature and Humanities, Department of Geography. (Supervisor: Hossein Mojtazadeh) [In Persian].
- Von Wirth, T. Grêt-Regamey, A. and Stauffacher, M. (2014). Mediating Effects Between Objective and Subjective Indicators of Urban Quality of Life: Testing Specific Models for Safety and Access, *Social Indicators Research*, 1-22. Doi: 10.1007/s11205-014-0682-y.
- Wesch, N. Cornelius, S. Claassen, C. Niesing, C. Cilliers, E, J. and Burger, R. (2024). Academic Knowledge on Quality of Life in Urban Africa: What Do We Know? *Urban Forum*, 36. Doi: 10.1007/s12132-024-09508-3.
- Wey, W, M. (2018). Sustainable Urban Transportation Planning Strategies for Improving Quality of Life under Growth Management Principles, *Sustainable Cities and Society*, 44. Doi: 10.1016/j.scs.2018.10.015.
- Wey, W, M. (2019). Constructing urban dynamic transportation planning strategies for improving quality of life and urban sustainability under emerging growth management principles, *Sustainable Cities and Society*, 44. 275-290. Doi: org/10.1016/j.scs.2018.10.015.